

Magyar Képzőművészeti Egyetem
Doktori Iskola

Sok víz

Absztrakt / Tézisek 2026
Kovács Gyula A.

Témavezető:
Dr. habil. Szegedy-Maszák Zoltán DLA

Absztrakt

Dolgozatom címe egyszerű, lényegre törő és nyitott. Egyszerre hordozza a pozitív kicsen-
gés és a negatív hangvétel lehetőségét is. Ott van benne a felületes indok, ami elindította
a vízrendezést és ott van a hiány is, amit okozott.

Mestermunkám és kutatásom a folyamatos változásra és a természet antropogén hatá-
sokra adott reakcióira koncentrál. Az időbeliség léptéke, a mély idő és az emberi idő vi-
szonya jól tettenérhető. A természet gyors alkalmazkodóképessége, öngyógyítása mellett
igencsak sebezhető, az emberi beavatkozásra a gyors pusztulás is egy válaszreakció.

A dolgozat célja az is, hogy a heroikus tettnek beállított folyószabályozás mint földtörténe-
ti léptékű beavatkozás megítélését árnyalja.

Kutatásom kiindulása a hullámterek jelenlegi legtöbb esetben vadonszerű, buja állapota
volt. A vizsgált területek emberi beavatkozások sorát élték meg, ami intenzív és kevésbé
intenzív szakaszokra bontható és jelenleg is zajlik. Az foglalkoztatott, hogy miként gondo-
lunk ezekre a területekre, értjük -e a változást, annak működését és látjuk-e tisztán
a hatásmechanizmusát.

A hullámtéri vadon rejtélyes mélysége, átláthatatlansága mintha ellenpontja lenne a kapi-
talizmus feltérképező és kizsákmányoló tevékenységének. A víz ereje, hatása és jelenléte
a látható vízfolyás medrén túl is munkál. A gátakkal és szabályozással nem a vizet zártuk
kontrollálni próbált keretek közé, hanem önmagunkat zártuk el a víztől.

Abstract

The title of my thesis is simple, concise, and open-ended. It carries both positive and ne-
gative connotations. It implies the superficial reason that triggered river regulation and the
deficiency has caused. My Masterwork thesis and research focus on continuous change
and nature's reactions to anthropogenic influences. The scale of time, the relationship
between deep time and human time, is clearly evident. Nature is highly adaptable and
self-healing, but it is also very vulnerable: rapid destruction therefore is a response to hu-
man intervention. The aim of this thesis is also to modulate the assessment of river regu-
lation, which is often portrayed as a heroic feat, as an intervention on a geological scale.
My research started from the current, mostly wild and lush state of floodplains. The areas
studied have undergone a series of human interventions, which can be divided into
intense and less intense phases and are still ongoing. I was interested in how we think
about these areas, whether we understand the change and how it works, and whether we
can clearly see its mode of action.

The mysterious depth and opacity of the floodplain wilderness seems to be the antithesis
of capitalism's mapping and exploitation activities. The power, impact, and presence of
water work beyond the visible riverbed.

But in the end, with dams and regulation, we have closed ourselves off from water - rather
than attempt to control it within closed boundaries.

Tézisek

A Tisza-völgy vízrendezése Európa egyik legkiterjedtebb környezet és tájalakításává vált.
Egyúttal a Kárpát-medence legnagyobb ökológiai katasztrófája lett, máig tartó és egyre
jelentősebb negatív hatásokkal. A vízrendezést a kibontakozófélben lévő kapitalizmus
profitorientált logikája hajtotta végre.

A vízrendezés sokat hivatkozott vívmány lett, annak ellenére, hogy környezeti és társa-
dalmi igazságtalanságok árán valósult meg. Mára a hidrológiai problémákon túl társadal-
mi és gazdasági következményei is nyilvánvalóak. Mindezzel összefüggésben a klíma-
válság hatásai felerősödve jelentkeznek. A vízhez való hozzáférés megváltozott, a víz
szabadsága elveszett.

A vízrendezés geomérnöki teljesítmény volt. A kor problémaként és veszélyforrásként
tekintett az elvadult, nehezen kizsákmányolható és alig kontrollálható természetre. Mivel
a vízrendezés emberi és kapitalista logika mentén jött létre, nem törekedett egyensúlyra,
igazságosságra. A beavatkozás rendszerszinten változtatta meg az Alföld működését.
Jelenünk geomérnöki víziói az antropogén éghajlatváltozás ellensúlyozására tesznek
kísérletet. Az éghajlat befolyásolása beláthatatlan következményekkel jár.

Hiba regulázzuk meg a vizet, mindig felül tud kerekedni. Akár a hiányával, akár a túlcso-
dulásával. Mivel mindez részben ember alkotta keretrendszerben zajlik, így nem csoda,
hogy mindkét végpont a hiány és a bőség is részben antropogén eredetű. Aktív aktorai
vagyunk saját ördögi körünknek.

A hullámtéri vagy ártéri erdők ősvadon szerű hamis képe olyan diverz élményt nyújt, mely
képes felülírni a hely történetét és az érintetlenség álcáját ölti magára. Ez okozója és
ellenpontja is lehet a környezeti generációs amnéziának.

A 19. században indult átfogó vízrendezés még nem fejeződött be. Új fejezet nyílik
a szemünk előtt, amely fokozatosan teret ad a fenntarthatóbb integrált vízgazdálkodás-
nak. A vízfolyás közelében minden együtt van, idősíkok, történetek, krízisek és megoldá-
sok. Így a rendből némi rendetlenség lesz, szabadság, ami maga a lehetőség. Lehetőség
a fennmaradásra és életformánk megváltoztatására, az alkalmazkodásra.

Theses

The river regulation of the Tisza Valley became one of the most extensive environmental
and landscape changes in Europe. It also became the largest ecological disaster in the
Carpathian Basin, with negative effects that continue until nowadays and are becoming
increasingly significant. The water management was implemented by the profit-oriented
logic of emerging capitalism.

Water management became a much-cited achievement, despite the fact that it was

achieved at the cost of environmental and social injustices. Today, in addition to hydrological problems, its social and economic consequences are also obvious. In connection with all this, the effects of the climate crisis are becoming more pronounced. Access to water has changed, and the freedom of water has been lost.

The river regulation was a geoengineering achievement. The era viewed wild, difficult to exploit and barely controllable nature as a problem and a source of danger. Since the water management was created along human and capitalist logic, it did not strive for balance or justice. The intervention changed the functioning of the Great Plain at a systemic level.

Our current geoengineering visions attempt to counteract anthropogenic climate change. Influencing the climate has unpredictable consequences.

No matter how hard we try to regulate water, it can always prevail, either with its shortage or overflow. Whether with its shortage or with its overflow. Since all this takes place in a partly man-made framework, it is no wonder that both ends - shortage and abundance - are partly of anthropogenic origin. We are active actors in our own vicious circle.

The false image of floodplain or floodplain forests as a primeval wilderness offers a diverse experience that can overwrite the history of the place as the guise of untouchedness. This can be both the cause and the counterpoint of generational environmental amnesia.

The comprehensive water planning that began in the 19th century is not yet complete. A new chapter is opening before our eyes, gradually giving way to more sustainable integrated water management. Near the watercourse everything comes together: timeline, stories, crises and solutions, thus, order becomes a bit of disorder, which is freedom, the possibility itself, in other words. The possibility to survive and change our way of life and to adapt.